

ЗАВЕРДЖЕНО:
директор ліцею

_____ **О.В. Іонашку**
01.09.2021 р.

Посадова інструкція асистента вчителя **Скрипи Стелли Дечебалівни**

1. Загальні положення.

- 1.1. Асистент учителя призначається па посаду і звільняється з неї директором ліцею.
- 1.2. Асистент вчителя повинен мати вищу педагогічну освіту та пройти курсову підготовку щодо роботи в умовах інклюзії.
- 1.3. Асистент вчителя безпосередньо підпорядковується заступнику директора з навчально-виховної роботи, працює у співпраці з учителем інклюзивного класу.
- 1.4. У своїй діяльності асистент вчителя керується Конституцією та Законами України, Указами Президента України, рішеннями Кабінету Міністрів України, органів управління освітою всіх рівнів з питань освіти і виховання учнів, запровадження інклюзивної освіти, правилами та нормами охорони праці, техніки безпеки і пожежної безпеки, а також Статутом і локальними правовими актами школи (в тому числі Правилами внутрішнього трудового розпорядку, наказами, розпорядженнями директора, цією посадовою інструкцією), трудовим договором (контрактом).
- 1.5. Асистент учителя дотримується конвенції ООН про права дитини.

2. Завдання та обов'язки

- 2.1. Разом із вчителем класу здійснює соціально-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами, зокрема:
 - проводить навчальні, виховні, соціально-адаптаційні заходи, використовуючи різноманітні форми роботи та запроваджуючи ефективні форми їх проведення;
 - допомагає дітям з особливими освітніми потребами виконувати навчальні завдання;
 - залучає дітей з особливими освітніми потребами до різних видів навчальної діяльності на уроці;
 - у складі групи фахівців бере участь у розробленні та виконанні індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами;
 - адаптує навчальні матеріали з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами.
- 2.2. Допомагає в організації навчально-виховного процесу в класі з інклюзивним навчанням.

- 2.3. Надає допомогу дітям з особливими освітніми потребами в облаштуванні робочих місць.
- 2.4. Спостерігає за дитиною з особливими освітніми потребами з метою вивчення її індивідуальних особливостей, схильностей, інтересів та потреб.
- 2.5. Сприяє формуванню у дітей з особливими освітніми потребами саморегуляції та самоконтролю.
- 2.6. Співпрацює з фахівцями, які безпосередньо працюють з дитиною з особливими освітніми потребами та беруть участь у розробленні індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами.
- 2.7. Забезпечує разом з іншими працівниками навчального закладу здорові та безпечні умови навчання, виховання та праці.
- 2.8. Веде відповідну документацію.
- 2.9. Разом із вчителем класу, надає освітні послуги, спрямовані на задоволення освітніх потреб дітей з особливими освітніми потребами.
- 2.10. Дбає про професійне самовизначення та соціальну адаптацію дітей з особливими освітніми потребами.
- 2.11. Сприяє розвитку дітей з особливими освітніми потребами, поліпшенню їхнього психоемоційного стану.
- 2.12. Стимулює розвиток соціальної активності дітей з особливими освітніми потребами, сприяє виявленню та розкриттю їхніх здібностей, талантів, шляхом залучення цих дітей до участі у науковій, технічній, художній творчості.
- 2.13. Створює навчально-виховні ситуації, обстановку оптимізму та впевненості у своїх силах і майбутньому для дітей.
- 2.14. Разом із групою фахівців, які розробляють індивідуальну програму розвитку дитини з особливими освітніми потребами, вивчає особливості діяльності та розвитку дітей з особливими освітніми потребами, оцінює їхні навчальні досягнення, виконання ними індивідуальної програми розвитку, вивчає та аналізує динаміку розвитку дітей з особливими освітніми потребами.
- 2.15. Бере участь у розробленні індивідуальної програми розвитку на основі вивчення актуального та потенційного розвитку дитини з особливими освітніми потребами.
- 2.16. Постійно спілкується з батьками дітей з особливими освітніми потребами, надає їм необхідну консультативну допомогу.
- 2.17. Інформує вчителя класу та батьків про досягнення дітей з особливими освітніми потребами.

3. Права

Має право:

- 3.1. Самостійно обирати форми, методи, способи навчальної роботи, нешкідливі для здоров'я учнів.
- 3.2. Брати участь у роботі методичних об'єднань, нарад, зборів загальноосвітнього навчального закладу та зборів інших органів самоврядування, в заходах, пов'язаних з організацією навчально-виховної роботи.
- 3.3. Обирати форми підвищення своєї кваліфікації; навчатися у вищих навчальних закладах і закладах системи підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників.
- 3.4. Вносити керівництву загальноосвітнього навчального закладу і органам управління освітою пропозиції щодо поліпшення навчально-виховної роботи.
- 3.5. Бути членом професійних спілок та інших об'єднань громадян, діяльність яких не заборонена законодавством.
- 3.6. Поручувати питання захисту прав, професійної та людської честі і гідності.

4. Відповідальність

Несе відповідальність за:

- 4.1. Життя і здоров'я дітей з особливими освітніми потребами та інших дітей класу, дотримання їхніх прав і свобод, визначених законодавством України.
- 4.2. Неналежне виконання або невиконання обов'язків, визначених цією посадовою інструкцією.
- 4.3. Порухення трудової дисципліни.
- 4.4. Вчинення проступків, несумісних з роботою на посаді педагогічного працівника.
- 4.5. Заподіяння матеріальної шкоди навчальному закладу.

5. Повинен знати

- 5.1. Основи законодавства України про освіту, соціальний захист.
- 5.2. Міжнародні документи про права дітей.
- 5.3. Державні стандарти освіти.
- 5.4. Нормативні документи з питань навчання та виховання.
- 5.5. Сучасні досягнення науки і практики у галузі педагогіки.
- 5.6. Психолого-педагогічні дисципліни.
- 5.7. Особливості розвитку дітей з особливими освітніми потребами різного віку.
- 5.8. Методи, форми та прийоми роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.
- 5.9. Рівні адаптації навчального та фізичного навантаження.

5.10. Основи роботи з громадськістю та сім'єю; етичні норми і правила організації навчання та виховання дітей; вимоги до оформлення документації.

6. Кваліфікаційні вимоги

6.1. Повна вища педагогічна освіта, курсова перепідготовка щодо роботи в умовах інклюзій; володіння знаннями, уміннями і навичками, необхідними для виконання функцій на посаді, яку обіймає; високий рівень професіоналізму, ініціативність, творчість; досконале володіння ефективними формами, методами роботи з дітьми з особливими освітніми потребами; загальна культура, високі моральні якості. Повинен мати розвинені комунікативні та організаційні здібності, навички розв'язання конфліктних ситуацій.

7. Взаємовідносини (зв'язки) за посадою

Для виконання своїх обов'язків взаємодіє з:

- 7.1. Директором та заступниками директора навчального закладу.
- 7.2. Педагогічними працівниками навчального закладу.
- 7.3. Практичним психологом навчального закладу та працівниками психологічної служби району.
- 7.4. Медичними працівниками навчального закладу та територіального закладу охорони здоров'я.
- 7.5. Психолого-медико-педагогічною консультацією.
- 7.6. Педагогічною радою та радою навчального закладу.
- 7.7. Батьківським комітетом навчального закладу.
- 7.8. Батьками дітей з особливими освітніми потребами.
- 7.9. Громадськими організаціями, позашкільними та культурно-освітніми закладами.
- 7.10. Органами опіки та піклування.
- 7.11. Службами у справах дітей.
- 7.12. Правоохоронними органами.

Посадову інструкцію отримала _____ С.Д.Скрипа

ПРАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ

Рівний доступ до якісної освіти є невід'ємним правом кожної дитини. Необхідність інклюзивної освіти зумовлена тим, що число дітей, які потребують корекційного навчання, неухильно росте. В основу інклюзивної освіти покладена ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей і забезпечує однакове ставлення до всіх людей, але створює спеціальні умови для дітей з ООП. Навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку на сьогодні є одним з найважливіших завдань для країни. Тому необхідно створити дійсно інклюзивне середовище в закладах освіти, де кожен може відчувати важливість свого існування.

Суспільство зобов'язане дати можливість кожній дитині, незалежно від її потреб та інших обставин, повністю реалізувати свій потенціал, приносити користь суспільству. Потрібно зробити все, щоб такі діти відчували себе потрібними у житті, бо найбільше у світі вони хочуть бути такими, як всі. Донедавна у них була можливість отримати освіту у спеціальних навчальних закладах або за індивідуальною формою навчання. Втім, з часу ратифікації Україною Конвенції ООН про права інвалідів¹, зокрема статті 24 "Освіта", де зазначено, що «одним із зобов'язань держав-учасниць даної Конвенції є забезпечення інклюзивної освіти на всіх рівнях, держава взяла на себе 1 Конвенція про права інвалідів. Ст.24. 26 міжнародні зобов'язання створити умови для навчання для дітей з ООП за місцем їхнього проживання на базі дошкільних та закладів загальної середньої освіти».

Перебування дітей з ООП у класі зі здоровими однолітками дає їм змогу розвивати відповідні комунікативні та соціальні навички. Звичайна соціальна взаємодія сприяє встановленню дружніх, позитивних стосунків. Спостерігається покращення концентрації уваги, пам'яті, посилення мотивації до навчання. Набувається успішний досвід оволодіння вміннями, необхідними для активного самостійного життя.

Для успішної реалізації інклюзивного навчання вчителю потрібна допомога адміністрації закладу, інших фахівців, батьків. Найважливішою для педагога є надання допомоги під час освітнього процесу. Саме надання такої допомоги і є основною метою діяльності асистента вчителя.

Основні завдання асистента вчителя закладу з інклюзивним навчанням полягають в адаптації змісту та методів навчання до можливостей і потреб дитини з особливими освітніми потребами; застосування під час уроку системи корекційних заходів, спрямованих на опанування навчального матеріалу.

Асистент вчителя разом з учителями збагачує навчальну програму та допомагає учням з порушеннями психофізичного розвитку набувати знань, вмінь та навичок, які будуть їм необхідні для повноцінного життя в класі, школі, суспільстві

Асистент вчителя здійснює функції:

організаційну:

- допомагає в організації освітнього процесу в класі з інклюзивним навчанням;
- надає допомогу учням з ООП в організації робочого місця;
- проводить спостереження за дитиною з метою вивчення її індивідуальних особливостей, схильностей, інтересів та потреб;
- допомагає концентрувати увагу, сприяє формуванню саморегуляції та самоконтролю учня;
- співпрацює з фахівцями, які безпосередньо працюють з дитиною з особливими освітніми потребами та беруть участь у розробленні індивідуальної програми розвитку, індивідуального навчального плану;
- забезпечує разом з іншими працівниками здорові та безпечні умови навчання, виховання та праці;
- веде педагогічну документацію.

навчально-розвиткову:

- співпрацюючи з вчителем класу, надає освітні послуги, спрямовані на задоволення освітніх потреб учнів;
- здійснює соціально-педагогічний супровід дітей з ООП, дбає про професійне самовизначення та соціальну адаптацію учнів;
- сприяє розвитку дітей з ООП, поліпшенню їхнього психоемоційного стану;
- стимулює розвиток соціальної активності дітей, сприяє виявленню та розкриттю їхніх здібностей, талантів, обдарувань шляхом їх участі у науковій, технічній, художній творчості;
- створює навчально-виховні ситуації, обстановку оптимізму та впевненості у своїх силах і майбутньому.

діагностичну:

- разом із групою фахівців, які розробляють індивідуальну програму розвитку, вивчає особливості діяльності і розвитку дітей з ООП, оцінює навчальні досягнення учня;
- оцінює виконання індивідуальної програми розвитку, вивчає та аналізує динаміку розвитку учня.

прогностичну:

- на основі вивчення актуального та потенційного розвитку дитини бере участь у розробленні індивідуальної програми розвитку.

консультативну:

- постійно спілкується з батьками, надаючи їм необхідну консультативну допомогу;
- інформує вчителя класу та батьків про досягнення учня.

Асистент дотримується педагогічної етики, поважає гідність особистості дитини, захищає її від будь-яких форм фізичного або психічного насильства. Постійно підвищує свій професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру.

Працюючи в інклюзивних класах з 2013 р., ми усвідомлюємо, що знання теоретичних засад – це важливо, але практичне їх застосування вимагає індивідуального підходу до вирішення кожної окремої ситуації. Ми зрозуміли, що без командної роботи інклюзія неможлива.

Кожна дитина – це особистість і підходи до роботи з нею формуються не лише висновком ПМПК, адже діти мають різний темперамент, вподобання, звички, свій внутрішній світ, який необхідно відкрити.

Початковий етап роботи з дитиною з ООП є спостереження. Уважне спостереження за поведінкою дітей, що мають певні особливості розвитку, підкаже, які прийоми й методи краще використовувати у кожному конкретному випадку. Ефективність прийомів можна перевірити тільки шляхом практичного застосування.

Ймовірність успіху буде вищою, якщо підійти до вирішення проблем творчо. Успіхів і досягнення у дітей, які навчаються на інклюзивному навчанні, ми оцінюємо диференційовано, тому що в одному випадку успіх - навчити 28 дитину читати і писати, а в іншому – самостійно одягатися, знати елементарні правила поведінки і орієнтуватися в побуті.

Отже, робота асистента вчителя займає надзвичайно важливе місце в навчанні та соціалізації дітей з ООП.

Лапін А. В., кандидат педагогічних наук старший науковий співробітник відділу інклюзивного навчання Інституту спеціальної педагогіки НАПН України.

ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО ЖИТТЯ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ АСИСТЕНТОМ ВЧИТЕЛЯ

Залучення дитини з особливими освітніми потребами (ООП) до соціального життя класу, школи – одне з найважливіших завдань в умовах розбудови інклюзивної освіти. Роль асистента вчителя в організації соціального життя дитини з ООП полягає в створенні умов для її успішного спілкування з однолітками та дорослими. Протягом шкільного життя учень з ООП буде залучений у різні види відносин з оточуючими людьми: йому доведеться виконувати вказівки старших, брати участь в іграх з однолітками на перервах. Як і будь-якій дитині, у школі йому доведеться говорити та слухати, сидіти, ходити і бігати, орієнтуючись на поведінку інших дітей та дорослих. У вітчизняній та зарубіжній спеціальній літературі досить широко представлені функціональні обов'язки асистента вчителя в залежності від пануючої форми інклюзії на теренах тієї чи іншої країни. На нашу думку асистент вчителя у процесі роботи має: формувати довірчі й емоційно насичені відносини з учнем з ООП, на початку роботи він стає помічником (а іноді й захисником), ретранслятором бажань дитини і разом з тим – організуючою, гармонізуючою силою; стежити за емоційним і фізичним станом дитини; допомагати розв'язувати конфліктні ситуації, заспокоювати, надихати спонукати; якщо дитині потрібно відпочити – виводити її із класу в ігрову кімнату (або інше приміщення); стежити, щоб дитина була відповідно вдягнена, вчасно харчувалась, приймала ліки (за призначенням лікаря) тощо; при необхідності допомагати сходити у туалет; координувати загальну діяльність учня, дозувати навчальне навантаження. Робота з включення дитини з ООП у шкільний соціум є неможливою без визначення напрямів роботи асистента вчителя. Таких, як: асистент вчителя і вчитель (учителі) класу; асистент вчителя та інші діти; асистент вчителя та батьки; дитина з ООП та учитель; дитина з ООП та асистент вчителя; дитина з ООП та інші учні; дитина з ООП та батьки. Кожний напрям має свою мету і завдання, наприклад: Асистент вчителя обговорює із учителем: - мету й завдання своєї роботи; - можливі труднощі (сторонній шум під час переговорів асистента вчителя та учня), виходи з класу й повернення, відволікання від теми уроку та зміну видів діяльності, особливості характеру та специфіку поведінкових проявів дитини тощо; - яким чином найбільш ефективно вибудувати взаємодію в трійці: дитина-учитель-асистент вчителя. Створення позитивної атмосфери у класі, де вчиться дитина з ООП буде набагато складнішим без прийняття відповідних правил, наприклад можна прийняти «Правила спілкування»:

1. Я вмію слухати.
2. Я вмію чекати.
3. Я можу допомогти, коли мене просять.
4. Якщо я не можу домовитися з товаришем про щось то, я попрошу допомогти старшого.

5. Якщо я не можу допомогти сам, то можу попросити про допомогу товариша або дорослого. Прийняття таких правил передбачає активну участь дітей класу в складанні правил спільної роботи – це є запорукою того, що ці правила будуть сприйняті дітьми серйозно й учні почнуть їм слідувати. Надалі «Правила спілкування» можна буде доповнювати й уточнювати в залежності від короткострокової та довгострокової мети (яка визначається в індивідуальному плані розвитку дитини з особливими освітніми потребами). Наступним кроком на шляху введення дитини з ООП в класний колектив є розповідь про неї. Яка має бути більше схожою на інструктаж, ніж на занурення у суть проблем їх однокласника. Для дітей початкової школи важлива чітка інформація про те, як себе правильно вести. Діти можуть поставити запитання: «А цим можна захворіти? А чому він такий? Він що, дурень (дурний)? А в нього це пройде?» Відповідати потрібно також спокійним голосом, без зайвої деталізації: «Ні цим не можна захворіти. Він такий тому, що таким народився. На жаль, не всі народжуються сильними й здоровими. Тому наше з вами завдання – допомогти... (ім'я дитини) стати сильним (або спокійним, або більш говірким тощо)». Корисно буде розповісти дітям задалегідь, які в нього є здатності. Наприклад, якщо дитина мало говорить, але посидюча, про неї можна сказати: “Ваня вміє слухати”, про рухливу, непосидючу дитину можна сказати: “Рома може дуже швидко бігати” тощо. Тобто діти у класі повинні розуміти, що, як і кожний з них, новий член їх колективу щось уміє краще, а щось гірше. Діти за своєю сутністю безпосередні, тому можуть задавати досить незручні питання або висловлювати досить жорстокі з погляду етики думки. На це необхідно реагувати спокійно, пам'ятаючи, що діти ще не володіють етикою міжособистісних стосунків, а також повною мірою не розуміють, чому дитина з особливими освітніми потребами не така, як усі. Нерідко діти бачать, що їхній однокласник сильно відрізняється від інших дітей, й самі не прагнуть налагоджувати з ним спілкуватися. У цьому випадку асистенту вчителя необхідно, особливо спочатку, долучати дітей у спільні ігри, звертаючи увагу на те, що діти можуть допомогти своєму однокласникові, навчити його гратися в їхні ігри. Усвідомлення дітьми факту допомоги їхньому одноліткові буде для них дуже гарним стимулом, щоб почати з ним спілкування. Поступове залучення дітей до підтримки їхнього однолітка –

необхідна умова успішного введення дитини з ООП в дитячий колектив. Залучення однокласників до допомоги дитині є найважливішим моментом у процесі розвитку самостійності учня. Якщо сусід по парті може чимось допомогти дитині замість асистента вчителя – це чудово. Щоб допомога з боку однокласників була можлива, на початку асистент вчителя (або вчитель) показує їм, як її можна здійснити. Наприклад, коли вчитель говорить: «Діти, відкрийте підручники на двадцятій сторінці, асистент учителя просить учня, що сидить поруч із дитиною з особливими освітніми потребами розвитку, допомогти їй відкрити підручник: «Допоможи, будь ласка, Олегові відкрити підручник у потрібному місці. Спасибі!». Згодом асистент вчителя усе менше й менше «втручається» у процес допомоги. Розвиток самостійності учня з ООП є головною метою роботи асистента вчителя та запорукою його успішної соціалізації. Можна виділити наступні етапи розвитку самостійності учня з особливими освітніми потребами:

1. Учень асистент вчителя сидять разом за партою, асистент вчителя допомагає дитині у всьому.
2. Учень один, а потім (або відразу) з іншим учнем класу, асистент вчителя – позаду або віддалік.
3. Асистент вчителя приходить не на всі уроки, а тільки на ті, де без нього не обійтись (наприклад, на математику). Асистент вчителя може перемкнутися на допомогу іншим дітям класу, потім на деякі уроки асистент вчителя йде в інші класи допомагати іншим дітям. 59
4. Асистент вчителя приходить не щодня. У ці дні асистент вчителя працює з іншими дітьми.
5. Дитина вчиться самостійно.

Звичайно, повний вихід асистента вчителя із системи відносин іноді може бути неможливим, але треба завжди пам'ятати, що це – ідеальна мета, і прагнути до неї. Найчастіше не стільки дитина не може бути самостійною, скільки дорослі не можуть дати їй можливість бути самостійною. У процесі формування самостійності учня важливо пам'ятати, що для дитини з ООП первинна соціалізація, тобто вписування в рамки соціального середовища, а навчання – іде за цим. Матеріал, який він не встигнув зрозуміти під час уроку, можна надолужити під час індивідуальних занять.

Отже, в основі практики інклюзивного навчання лежить ідея прийняття індивідуальності кожного окремого учня, відповідно, навчання має бути організоване таким чином, щоб задовольнити особливі потреби кожної дитини. У сучасних освітніх закладах з інклюзивною формою освіти кожна дитина має бути забезпечена психологічною підтримкою, увагою з боку дорослих та однолітків, необхідними умовами, які допоможуть їй досягти кращих результатів у навчанні та адаптації в шкільний соціум.

Список використаних джерел:

1. Колупаєва А.А., Коваль Л.В., Компанець Н.М., Лапін А.В., Квітка Н.О., Луценко І.В. Організаційно-педагогічні умови діяльності асистента вчителя в інклюзивному навчальному закладі(навч.-метод. посібник). –К., 2014. –254 с.

Огляд зарубіжного досвіду інклюзивної освіти.

2. Лапін А. В. / А. В. Лапін // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: наук.-метод. зб.: Вип. 4. - Частина 1. – Київ, 2013. - С.193 - 204.

3. Лапін А.В. Організація роботи команди фахівців у дошкільному закладі освіти з інклюзивною формою навчання. А.В.Лапін. 2017. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua>

4. Лапін А. В. Робота асистента вчителя в інклюзивному освітньому закладі. А. В. Лапін. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: наук.-метод. зб.-Вип.

5. –Київ, 2014. - С. 219 –232.